worthy of separate mention include encrusted gold rings (15th–17th centuries; Figs. 12–13), a composite folding crucifix (15th–16th century), a gold-plated silver platelet with the image of a person (the ruler?) (Fig. 14), ornate buttons carved from antler, and a chess piece (Fig. 16). Metal finds included an iron masonry trowel used in the construction of the castle in the first half of the 15th century (Fig. 17), a smith's tongs (Fig. 19), and a single shackle (17th–18th century; Fig. 18). There were also 153 crossbow points and arrowheads (Fig. 20) and 5 stone projectiles (Fig. 21). Finally, 252 coins were found, of which 84 were attributed to the castle occupation period (Figs. 22, 23), i.e., the 14th–16th centuries.

In conclusion, the investigation identified several new aspects of the construction and development of the Trakai Peninsula Castle. The collected finds were subject to a wide range of interdisciplinary analyses, including chemical and granulometric analyses of the mortar composition, archaeobotanical and radiocarbon (^{14}C) analyses of soil samples, and the photogrammetric and 3D survey of all exposed masonry structures. The newly acquired data helped fill the gaps in the map of the castle complex and its main defensive elements.

Dalia Vaičiūnienė

Pilininko namo kiemas Vilniaus Žemutinėje pilyje

KPIP MB „Virmalda“ užsakymu 2023 m. gegužės–liepos mėnesiais tęsė 2021 m. pradėtus žvalgymus Arsenalo g. 1 (Vilniaus miestas) šalia Pilininko namo (UK 24707) teritorijos. Šiuo etapu buvo vykdomi žemės judinimo darbai, susiję su inžinerinių tinklų trasų įrengimu ar atnaujinimu. Žvalgytas 341,50 m^2 plotas. Žvalgyta teritorija suskirstyta į 7 plotus (1 pav.). Trasų klojimo vietose žvalgymai vykdyti iki projektinių gylių (1,6–1,8 m), nesiekiant kultūrinio sluoksnio, nustatyto 2021–2022 m. tyrimų metu. Trasose fiksuoti supiltiniai smė-

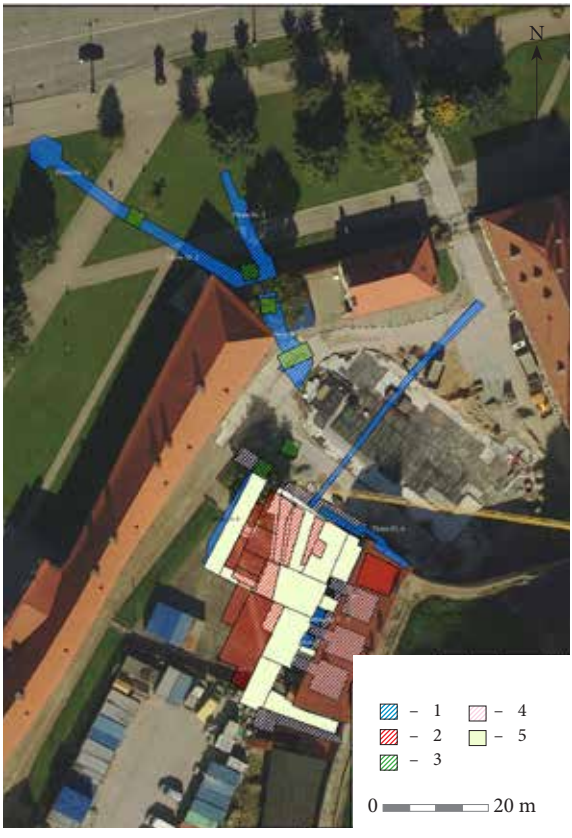

1 pav. Žvalgymų suvestinis planas: 1 – D. Vaičiūnienės 2023 m. žvalgymų vieta; 2 – J. Račo 2021–2022 m. detaliųjų tyrimų vieta; 3 – J. Račo 2021–2022 m. žvalgomųjų tyrimų vieta; 4 – J. Račo 2021–2022 m. žvalgymų vieta; 5 – S. Širvydaitės-Šliupienės 2019 m. tyrimų vieta. R. Tamulyno brėž.

Fig. 1. Area plan: 1 – area surveyed by D. Vaičiūnienė in 2023; 2 – detailed excavation by J. Račas in 2021–2022; 3 – area surveyed by J. Račas in 2021–2022; 4 – area surveyed by J. Račas in 2021–2022; 5 – area excavated by S. Širvydaitė-Šliupienė in 2019.

lingi sluoksniai, griuvenų sluoksniai ir perkasimai, atsiradę tiesiant senąsias komunikacijas.

Plotas 1 kastas nuo 2021–2022 m. tirtų šurfų 3 iki 6. Jis orientuotas PR–ŠV kryptimi. ŠV trasos dalis atsiremia į vidinę LNM tvoros pusę. Plote surasta eilė medinių kuolų (2 pav.), kurie datuojami XVIII a. II puse. Jie atsidengė tame pačiame 1,6 m gylyje, 50 cm atstumu buvo nutolę nuo 2022 m. atrastų medinių konstrukcijų, iš kurių pavyzdžių buvo atlikti dendrochronologiniai tyrimai ir nustatyta, kad medžiai nukirsti 1776 m. rudenį–1777 m. pavasarį. Medinės konstrukcijos fiksuotos ir trasos ŠV dalyje (3 pav.) 1,45 m gylyje (H_{abs} 91,45) atsidengė medinė konstrukcija iš 3 rąstų, sudėtų vienas ant kito. Rąstai nuo 15 iki 30 cm skersmens. Išilgai kasamos trasos, į P pusę nuo šių rąstų, 1,6 m (H_{abs} 91,20 m) gylyje atsidengė kitų 2 rąstų, kurių skersmuo apie 20 cm, fragmentai. Trasa kasta iki kultūrinio sluoksnio 1,8–2 m gylio. Žvalgytas 44,93 m^2 plotas.

Plotas 2 kastas PR–ŠV kryptimi iki T. Kosciuškos gatvės šaligatvio. Jis iškastas iki 1,8 m gylio. Sluoksnis pilkas, smėlingas, su negausiomis griuvenomis, perkastas tiesiant ankstesnes komunikacijas. Trasos ilgis 48 m, plotis 2,2 m. Žvalgytas 120,61 m^2 plotas.

Plotas 3 kastas Š–P kryptimi (į Arsenalo gatvės pusę). Trasa perkasta įrengiant komunikacijas XX a. Kasamą plotą skersai ŠŠR–VPV kryptimi kirto 4 elektros kabelių linijos, vandentiekio vamzdis ir dar 2 vietose komunikaciniai vamzdžiai. Iškasta iki 1,8 m gylio. 1,4 m gylyje atsidengė grindinio fragmentas (4 pav.), datuojamas XIX a. Grindinio fragmentas išsaugotas, nuotekų trasa nutiesta po juo. Trasos ilgis 22 m, plotis 3 m. Žvalgytas 54,71 m^2 plotas.

Plotas 4 žvalgytas aukštesniojoje, priešais Pilininko namą, kiemo dalyje. Tranšėja orientuota PV–ŠR kryptimi, PR puse ribojosi su 2022 m. tirta perkasa 17. Visas gruntas perkas-

2 pav. Plote 1 fiksuota kuolų eilė. D. Vaičiūnienės nuotr.

Fig. 2. A row of stakes in area 1.

3 pav. Plote 1 fiksuoti mediniai rąstai. D. Vaičiūnienės nuotr.

Fig. 3. Timber logs in area 1.

tas tiesiant senąsias komunikacijas, žemė smėlinga. ŠR trasos dalyje atidengtas buvusių vartų, vedančių link Šv. Onos ir šv. Barboros bažnyčios teritorijos, V atramos mūras. Šalia jo ŠV pusėje atsidengė plytų mūro sienelė. Žvalgytas 19,48 m^2 plotas.

Plote 5 žvalgyta teritorija 1955–1960 m. buvo tyrinėta A. Tautavičiaus. Trasa kasta senos trasos vietoje nuo Pilininko namo Š sienos link Naujojo arsenalo PV–ŠR kryptimi bei Šv. Onos ir šv. Barboros bažnyčios vietą. Po bažnyčios vietą žyminčiomis plokštėmis buvo prasikasta jų nenuimant. Iškasta iki 1,6 m gylio (H_{abs} 91,20 m) iki senųjų komunikacijų. Gruntas perkastas. Už bažnyčios teritorijos link Naujojo arsenalo perkastose žemėse gausu raudono molio plytgalių. Trasos ilgis 49 m, plotis apie 2 m. Žvalgytas 62,14 m^2 plotas.

Plote 6 prie Pilininko namo Š sienos, nuo kontraforso į R pusę, siekiant sutvarkyti ir izoliuoti Š sienos pamatą, buvo valoma dalis mūro, jungusio Pilininko namo galeriją su Šv. Onos ir šv. Barboros bažnyčia. Iškastas 1,5 m pločio, apie 16 m ilgio ir 1,2 m gylio griovys. Prie kontraforso R pusės 25 cm gylyje atsidengė 80 cm ilgio, 80 cm pločio arkinė konstrukcija (5 pav.). Arkos viršus iš dalies nuardytas ankstesniais metais. Anga apie 1,9 m eina po kontraforsu gilyn, giliau anga užvirtusi žemėmis. Visas sluoksnis palei Pilininko namą yra perkastas, iš dalies užpiltas žvyringu smėliu. Buvo aptikta keletas žmonių kaulų fragmentų, kurie dėl mažo kiekio nebuvo tiriami. Kaulai užkasti Šv. Onos ir šv. Barboros bažnyčios vietoje. Žvalgytas 28,85 m^2 plotas.

Plote 7 žvalgyta teritorija prie Pilininko namo formuojamų paaukštintų terasų su dangomis vietose. 2021–2022 m. tiriant perkasą 18, šios vietos buvo iš dalies atidengtos. Galbūt tai yra XVI a. sluoksnis, susijęs su Pilininko namo ar atraminės sienos įrengimu, formuojant naują kalno šlaitą ir taip padidinant buvusio kiemo plotą, taip pat pakeliant buvusio kiemo lygį. 2023 m. terasos atvalytos iki 30–40 cm gylio. Kaip ir anksčiau tirtuose plotuose atsidengė supiltinis smėlio sluoksnis. Žvalgytas 10,78 m^2 plotas.

4 pav. Plote 3 fiksuotas XIX a. grindinio fragmentas. D. Vaičiūnienės nuotr.

Fig. 4. A 19th-century cobblestone pavement fragment in area 3.

5 pav. Plote 6 fiksuota arkinė konstrukcija. D. Vaičiūnienės nuotr.

Fig. 5. An arched structure in area 6.

Žvalgytose vietose aptikti radiniai datuojami nuo XVII a. iki XVIII a. Daug buitinės keramikos, koklių, stiklo dirbinių fragmentų. Permaišytuose sluoksniuose rastas tiglis su ženklu ant dugno (6 pav.), muškietos kojelė (7 pav.),

6 pav. Tiglis su ženklu ant dugno. D. Vaičiūnienės nuotr.

Fig. 6. A crucible with a marking on the base.

7 pav. Muškietos kojelė. D. Vaičiūnienės nuotr.

Fig. 7. A musket rest.

8 pav. Skulptūros fragmentas – liūto galvos dalis. V. Steponaičio nuotr.

Fig. 8. A fragment of a sculpture shaped like the head of a lion.

tvarkant teritoriją buvo rastas skulptūros fragmentas – liūto galvos dalis (8 pav.). 322 radiniai perduoti saugoti į LNM.

The Courtyard of the Castellan's House in Vilnius Lower Castle

In 2023, exploratory excavation of an area covering 341.50 m^2 was carried out at 1 Arsenalo Street in Vilnius, near the Castellan's House. This phase involved earthworks related to the installation or upgrades of utility networks. The survey zone was divided into 7 areas (Fig. 1). In areas where utility networks were laid, the excavation only extended as far down as the networks (1.6–1.8 m) and did not reach the cultural layer identified during the 2021–2022 survey. The network trenches cut through sandy layers of fill, rubble, and past disturbances from the construction of old utility networks.

A row of wooden stakes (Fig. 2) dating from the second half of the 18th century was found in area 1. Wooden structures were found in the NW part of the network track (Fig. 3). Area 3 revealed a fragment of a 19th-century cobblestone pavement (Fig. 4). In area 6, an arched structure was unveiled along the N wall of the Castellan's House, E of the buttress (Fig. 5). The top of the arch had been partially demolished.

The finds recovered from the rubble and disturbance layers were dated to the 16th–20th centuries and included a crucible with a mark on the base (Fig. 6), a musket rest (Fig. 7), and a fragment of a sculpture in the shape of a lion's head (Fig. 8).